

C MOCCA Over Cultuureducatie is een uitgave van Mocca t.b.v. PO- & VO scholen/schoolbesturen

THEMA: INTERNATIONALE CULTUUREDUCATIE

Met ingang van dit schooljaar ondersteunt de gemeente vier jaar lang de internationalisering van cultuureducatie voor scholen in het voortgezet onderwijs. Het gaat om een bijzondere regeling die past bij deze stad.

De stimuleringsregeling is gericht op VO-scholen, maar er zijn ook veel basis-scholen in Amsterdam die uitwisselings-programma's uitvoeren als onderdeel van hun cultuureducatiebeleid. Voortbouwend op de toegenomen rol van cultuureducatie zorgen

internationale projecten voor het bewustzijn onder scholieren dat culturen onderling verbonden zijn en grote invloed op elkaar uitoefenen.

Voorafgaand aan de regeling hebben we voor de gemeente en de OSVO, Overleg Scholen Voortgezet Onderwijs, gesprekken gevoerd met scholen, culturele instellingen en organisaties. Projecten zijn waardevol, maar vergen tijd en inzet, dat hebben we uit de vele gesprekken kunnen distilleren en in een rapport gegoten. Daarom begeleidt in het eerste jaar een coördinator scholen met het voorbereiden en uitvoeren van de project-aanvragen. Ben Hekkema, die nu al als accountmanager bij Mocca werkt, zal zich hiervoor inzetten gedurende 16 uur per week.

De informatie over de nieuwe regeling willen we graag met iedereen delen. Een eerste aanzet daarvoor is een bijeenkomst voor VO-scholen op 11 september van 16.00 tot 18.00 uur. Hier zal de nieuwe stimuleringsregeling aan bod komen; tal van organisaties zijn hiervoor uitgenodigd, zoals het John Adams Institute en het Europees Platform. Daarnaast zal er aandacht zijn voor de nieuwe Cultuurkaart van OCW. Jennet Sintenie, projectleider voor de Cultuurkaart vanuit het CJP, zal deze kaart toelichten.

Wilt u zich aanmelden voor deze bijeenkomst?

Ga dan naar vo@mocca-amsterdam.nl.

Peggy Brandon
Directeur Mocca

AGENDA EN DEADLINES

- **11 september 2008:** VO-bijeenkomst Internationale Cultuureducatie en CJP Cultuurkaart
- **18 september 2008:** Aanbiedersborrel en bijeenkomst CJP Cultuurkaart (zie pag. 7)
- **1 oktober 2008:** Deadline grote aanvragen Amsterdams Fonds voor de Kunst
- **6 oktober 2008:** Spreekuur plusregeling Amsterdams Fonds voor de Kunst
- **9 oktober 2008 :** Netwerkbijeenkomst speciaal onderwijs (VO en PO)
- **29 oktober 2008:** Netwerkbijeenkomst kunstmagneetscholen
- **31 oktober 2008:** Sluitdatum Voucherbankbudget 2007-2008
- **3 november 2008:** Spreekuur plusregeling Amsterdams Fonds voor de Kunst
- **6 november 2008:** Directeurenlunch voor VO-directeuren

HET RAPPORT
INTERNATIONALE CULTUUREDUCATIE
IS TE DOWNLOADEN VIA
DE MOCCA WEBSITE

Foto: Anouck Wolf

GRENZELOOS LEREN

Internationale cultuureducatie in het voortgezet onderwijs

Foto: Anouck Wolf

Internationalisering in het voortgezet onderwijs neemt vele vormen aan. Hoe een school zich bezighoudt met internationalisering en hoeveel aandacht daaraan wordt besteed, is

afhankelijk van de visie van de school, de prioriteiten en de beschikbare middelen.

De meeste scholen die aan internationale projecten meedoen, geven als voornaamste redenen: horizonverbreding van de leerlingen, burgerschap, het leren waarderen van de eigen cultuur en die van de ander, en het vergroten van de leerprestaties van de leerlingen en daarmee ook hun maatschappelijke kansen. Internationalisering is niet hetzelfde als internationale cultuureducatie. Een school die burgerschap hoog in het vaandel heeft staan, kan uitwisselingsprogramma's organiseren met de nadruk op sociaal-maatschappelijke doelen, internationale stages of sportevenementen. Bij veel scholen speelt cultuureducatie ook een centrale rol in het realiseren van deze doelen.

Wat verstaan we onder internationale cultuureducatie? Een toeristische excursie naar Parijs is nog geen cultuureducatie, maar als een school zorgt voor daadwerkelijke actieve uitwisseling op het gebied van kunst en cultuur, dan is er wél sprake van internationale cultuureducatie.

Het systeem van cultuureducatie in Nederland is tamelijk uniek en heeft twee belangrijke aspecten. Op de eerste plaats een intensieve samenwerking tussen scholen en culturele instellingen om programma's te ontwikkelen die de leerlingen echt raken. Daarnaast is er het streven naar structurele inbedding van

cultuureducatie in het curriculum. Meer en meer scholen willen de reikwijdte van cultuureducatie vergroten: die moet zich uitstrekken tot over de grenzen, met behulp van internationale culturele organisaties en instellingen in het buitenland. Scholen moeten in staat zijn om internationaal georiënteerde culturele uitwisselingen voor hun leerlingen te realiseren. (Voor een lijst met organisaties: zie kader.)

De meeste scholen die Mocca bezoekt, zien inbedding in het curriculum als een van de belangrijkste voorwaarden voor het slagen van een cultuureducatief project – ook als dat een internationaal project betreft. De scholen waarmee we hebben gesproken, ondernemen internationale projecten vanuit een van de volgende uitgangspunten: onderwijsvisie, geloof of schooltype; burgerschap; taal; cultuurprofiel.

Vanuit onderwijsvisie of schooltype

Op het 4e Gymnasium is de reis naar Rome in de vijfde klas een dusdanig hoogtepunt dat de voorbereiding erop bepalend is voor het culturele curriculum in de voorgaande leerjaren. De school ontwikkelt een leerlijn architectuur waarin de leerlingen kennismaken met de verschillende architectuurstijlen die zij tijdens hun reis zullen tegenkomen. Een Joodse school als Cheider gebruikt

zijn specifieke religieuze visie om buitenlandse bestemmingen te kiezen die verdieping brengen. Zo staat een bezoek aan Praag in het kader van het Joodse verleden en erfgoed.

Vanuit burgerschap

Het Berlage Lyceum is onlangs uitgeroepen tot een Unesco-school voor zijn succesvolle Mensenrechtenfestival en Slavernijproject. De school werkt intensief samen met Nederlandse culturele instellingen als NinSee en Movies that Matter om deze projecten te realiseren. Als Unesco-school maakt het lyceum deel uit van een internationaal netwerk van scholen en doet mee aan het Mondialogo-project dat de scholen met elkaar in gesprek brengt.

Op het Anna van Rijn College in Utrecht staat Europees burgerschap aan de basis van het internationaliseringprogramma en is sterk ingebed in het schoolbeleid. Alle leerlingen doen minstens een keer mee met een uitwisseling. Culturele activiteiten worden ingezet om de uitwisseling tussen leerlingen te bevorderen. Duo's leerlingen volgen bijvoorbeeld een animatieworkshop en ontwerpen bewegende logo's om hun uitwisseling te symboliseren.

Vanuit taalonderwijs

Vier Amsterdamse scholen hebben een programma tweetalig onderwijs (TTO). De leerlingen die aan dit programma deelnemen, volgen vakken als geschiedenis en wiskunde in het Engels. Deze speciale klassen volgen dan ook met gemak een museumrondleiding of literaire lezing in het Engels.

Andere scholen hebben speciale klassen met versterkt

taalonderwijs. Op het Amsterdams Lyceum zijn er zelfs drie verschillende richtingen: Fast Lane English, Trayecto Español en Corso Italiano. Deze leerlingen krijgen extra uren en intensievere lessen in de gekozen taal (de overige lessen zijn in het Nederlands). In een uitwisseling tussen Het Amsterdams Lyceum en een kostschool in Wales stonden literatuur en theater centraal. In Wales volgden de leerlingen film- en theaterworkshops. In Amsterdam traden ze voor elkaar op in Literair Theater Perdu en lazen ze zelfgeschreven verhalen voor.

Vanuit cultuurprofiel

Voor de cultuurprofielschool Pallas Athene in Ede is deelnemen aan filmfestivals in Nederland vanzelfsprekend. De leerlingen zijn hier vanaf de eerste dag met film en video bezig. Voor hen was het dan ook een logisch vervolg om een bezoek te brengen aan Griekenland om daar deel te nemen aan The Olympia International Film Festival For Children en Young People en de daaraan verbonden wedstrijd Camera Zizanio.

ORGANISATIES DIE DE SCHOLEN KUNNEN HELPEN:

- SICA, Stichting Internationale Culturele Activiteiten, www.sica.nl
- ECF, European Cultural Foundation, www.eurocult.nl
- Het Europees Platform, www.europeesplatform.nl
- Kijk voor meer organisaties naar het rapport Internationale cultuureducatie op de Moccawebsite

Voor advies bij het opzetten van een internationaal cultureel project kunt u ook terecht bij Ben Hekkema: internationalisering@mocca-amsterdam.nl.

C

AANBOD AAN BOD PO Ontmoetingen met Kenia en India

Bij uitwisselingsprogramma's spelen kunstzinnige uitingen vaak een belangrijke rol. Twee voorbeelden daarvan zijn het project van de stichting Cre8 East Africa (initiatiefnemer is Ben Hekkema, daarnaast werkzaam als accountmanager bij Mocca), waarin kinderen en jongeren uit Oost-Afrika en Nederland samenwerken, en 'Wie ben jij?', waarbij kinderen uit Amsterdam en Bombay elkaar ontmoeten.

Bij het project van Cre8 East Africa, met de naam Okang'Machiello, werkten vijf Nederlandse scholen samen met scholen in Kenia. Het doel was Afrika een gezicht te geven voor de Nederlandse kinderen en vice versa. Op de scholen vonden workshops plaats over onder meer milieu, hygiëne en gezondheid. De kinderen schreven elkaar brieven, maakten foto-boeken, tekeningen en schilderijen. Het werk van de kinderen werd in koffers naar elkaar verstuurd. De kinderen kregen ook de opdracht om, in een klein team, een filmpje van een paar minuten te maken. Ondanks het grote verschil in leefomgeving en cultuur waren de ingrediënten voor de films vaak hetzelfde; alle kinderen wilden even in beeld, en om het begrip vervuiling te illustreren, zoomden ze in op een drol (en dan lachen, natuurlijk...) Opvallend was dat de kinderen met gelijksoortige problemen te maken hebben: te veel auto's, vervuiling en te weinig ruimte om buiten te spelen. Ook de relatie met volwassenen kent sterke overeenkomsten; zij nemen in de ogen van de kinderen te weinig hun verantwoordelijkheid. Meer informatie op www.cre8eastafrika.org

**Filmpjes
op YouTube
geven
een mooi
beeld**

Het project 'Wie ben jij?' hoort bij de tentoonstelling Ster in de Stad in het Tropenmuseum Junior. Hierbij ontmoeten kinderen uit Amsterdam en Bombay elkaar. Van woensdag 12 december tot vrijdag 21 december 2007 brachten vier kinderen uit Bombay een bezoek aan Amsterdam. Gedurende deze week kregen ze les in het maken van telefoonfilmpjes. Van januari tot maart 2008 mochten ze aan de hand van gemeenschappelijke thema's in eigen omgeving filmpjes plaatsen die op YouTube te zien zijn. De filmpjes geven een mooi beeld van alledaagse zaken: het kleine broertje moet voor een prik naar de dokter, een lievelingsdier (in dit geval een kalfje) met een vrouw die graankoekjes voor de koeien verkoopt. En een informatief filmpje over hoe je, als stoere jongen, een jongen of een meisje groet. Te zien op www.tropenmuseum.nl

Thijs van der Vossen

C

SCHOOL ZONDER GRENZEN
Internationalisering op het Spinoza Lyceum

Het Spinoza Lyceum heeft jaren ervaring met internationalisering. Ieder schooljaar kunnen de vierdejaars havo/vwo-leerlingen uit zes of zeven verschillende reizen kiezen. Marthy Keuning, coördinator internationalisering van de school, vertelt dat de meeste reizen uitwisselingen zijn: Amsterdamse leerlingen logeren bij gastgezinnen van een school in het buitenland; op hun beurt ontvangen zij buitenlandse leerlingen thuis. Marthy vindt dit soort uitwisselingen zeer waardevol. Jongeren leren het meest door het dagelijkse leven met leeftijdsgenoten te delen. Alles is herkenbaar en vertrouwd, maar toch net even anders.

Iedere reis heeft een eigen accent. Het Spinoza Lyceum is een cultuurprofielschool, en het is dan ook vanzelfsprekend dat cultuur vaak de bindende factor is. De reis naar Griekenland staat bijvoorbeeld in het teken van muziek. Theater is het thema van de reis naar Londen; de leerlingen bezoeken voorstellingen en doen mee aan theaterworkshops in het Globe Theater. Soms is taal het uitgangspunt, zoals bij de reis naar Spanje, waar de leerlingen een intensieve cursus volgen aan een Spaans taal instituut.

Ouders betalen een bijdrage van 300 tot 500 euro voor de reis. Voor gezinnen die dat bedrag niet kunnen opbrengen, heeft de school een speciaal fonds. Het resterende bedrag komt van een subsidie van het Europees Platform. Het Spinoza Lyceum is ook lid van EuroKIS (Kwaliteitsverbetering Internationalisering Scholen), een onderdeel van het Europees Platform, in het leven geroepen om scholen die al langer dan drie jaar succesvol met internationalisering bezig zijn, te ondersteunen. Jaarlijks worden conferenties georganiseerd en via een site komen de scholen in contact met partnerscholen in het buitenland.

Uitwisseling met Zweden

Gevraagd naar de knelpunten, zegt Marthy Keuning dat het vmbo extra aandacht verdient. De reizen werden in het verleden ook voor het vmbo aangeboden, maar de leerlingen waren jonger (derdejaars) en niet alle leerlingen mochten mee van hun ouders.

Het feit dat leerlingen uit zoveel verschillende reizen mogen kiezen, heeft naast voordelen ook enkele nadelen. Zo is het is onmogelijk om de excursies klassikaal voor te bereiden, wat inbedding in het curriculum moeilijk maakt. Een ander probleem is dat het heel veel werk is, zowel voor de coördinatoren als de begeleidende docenten.

**De leerlingen
komen
veranderd
terug**

De leerlingen vinden de uitwisselingen fantastisch. Bij het eindexamen schrijven ze altijd een reflectie op hun jaren op Spinoza. De buitenlandse reizen hebben ze meestal als hoogtepunt ervaren. De leerlingen komen ook vaak veranderd terug; het is duidelijk dat die reizen iets teweegbrengen.

Clare McGrath

AANBOD AAN BOD VO

Jonge filmers en dichters ontmoeten elkaar

Bij internationale cultuureducatie denken veel mensen in eerste instantie aan Nederlandse jongeren die naar het buitenland gaan. Maar het omgekeerde gebeurt ook. Amsterdam is regelmatig het forum voor internationale evenementen waarin jongeren uit verschillende landen elkaar treffen via culturele activiteiten. Twee voorbeelden illustreren dit.

De School der Poëzie organiseert dit jaar in het kader van Amsterdam Wereldboekenstad een internationale poëzieproject voor jongeren: Y Poetry (waarbij de Y staat voor 'Why' en 'Young'). Docenten van de School der Poëzie gaan de scholen in om de leerlingen te begeleiden bij het schrijven van gedichten met als thema 'de stad'.

Scholen uit drie Europese steden - Berlijn, Antwerpen en Amsterdam - doen mee aan het project. Sarien Zijlstra van de School der Poëzie vertelt dat de

Antwerpse scholen, net als Nederlands scholen, gewend zijn aan samenwerking met culturele instellingen, maar dat voor Berlijnse scholen deze werkwijze om eerst binnenschools te werken met de jongeren en daarna buitenschools een voorstelling te maken nieuw is. De gastdocenten van de School der Poëzie werken samen met het taalinstuut Literaturwerkstatt en dragen hun werkmethodes aan hen over.

Het project wordt feestelijk afgesloten op 21 april 2009 tijdens een Poëzie Revue in een Amsterdamse theater waar de leerlingen uit alle drie landen hun gedichten aan elkaar voorlezen. Samenwerkingspartners in dit project zijn o.a. Literaturwerkstatt, de Evens Foundation en het ministerie van OCW.

Voor meer informatie: www.schoolderpoezie.nl

Poëzie Revue

Een andere interculturele ontmoeting vond afgelopen juli plaats tussen jonge filmers. The European Cultural Foundation (ECF) organiseerde toen voor het eerst het Stranger Festival. Dit driedaagse videofestival richt zich op jonge filmers uit diverse Europese landen. Als aanloop naar de wedstrijd organiseerde de ECF gratis videoworkshops en masterclasses voor jongeren in meer dan twintig Europese landen. Het festi-

val, met een interactieve website en nationale competities, heeft meer dan 5000 jongeren tussen de 15 en 25 jaar bij elkaar gebracht.

De mooie, ontroerende, soms ook geestige films over onderwerpen als migratie en culturele diversiteit, die tijdens het Stranger Festival 2008 te zien waren, zijn op de website te zien. Deze herfst reist ook een tentoonstelling van de films langs verschillende Europese steden. Raya Ribbius, projectleider van het festival, vertelt dat zij dit jaar de scholen actiever bij het project wil betrekken.

Voor meer informatie:

www.strangerfestival.nl

MOCCA NIEUWSFLITS

Een nieuwe weg

Vanaf half september 2008 sla ik een nieuw pad in en stort ik me op de fotografie. Met veel plezier en passie heb ik de afgelopen jaren gewerkt als accountmanager cultuureducatie en ik zal dit ook zeker gaan missen. Maar ik neem gelukkig niet helemaal afscheid. Voor Mocca ga ik de volgende kenniskring over media-educatie opzetten. De scholen in ZuiderAmstel, Zeeburg en Oost wil ik bedanken voor de fijne en inspirerende samenwerking. Mijn collega's zullen mijn werk voortzetten.

Anouck Wolf

Foto: Anouck Wolf

Aanbiedersborrel

Mocca nodigt alle aanbieders uit om op 18 september de start van het nieuwe schooljaar op de jaarlijkse Mocca aanbiedersborrel te vieren.

PROGRAMMA:

16.00-17.00 uur: Hester van Beek van het CJP vertelt over de nieuwe Cultuurkaart voor het voortgezet onderwijs die vanaf dit schooljaar de CKV bonnen vervangt.

17.00-19.00 uur: de Aanbiedersborrel. Drink een drankje met ons en haal een exemplaar op van het 2008 'kies voor cultuur' aanbiedersboekje.

Meld u vóór 8 september aan via info@mocca-amsterdam.nl. Geef duidelijk aan of u ook bij de CJP-voorlichting voor VO aanwezig wilt zijn. Locatie: Meneer de Wit, Studio 1, Baarsjesweg 202, 1057 HS Amsterdam.

De nieuwe Mocca-site is in de lucht!

Kleurig, helder, uitnodigend en vooral overzichtelijk; sinds afgelopen april is het eenvoudig zoeken en vinden op de nieuwe site voor docent, school-directeur en cultureel aanbieder. Naast artikelen over cultuureducatie worden dankzij praktische 'tools' van het Stappenplan, stapsgewijs hulpmiddelen aangereikt om cultuurbeleid binnen school te kunnen formuleren. Het zoeken van aanbod in de database is gemakkelijker gemaakt; met een enkel trefwoord in de snelfunctie of door het verfijnen van de aan te vinken voorwaarden kun je de weg te vinden tussen de meer dan 400 aanbieders en 1000 culturele projecten. Stuk voor stuk voorzien van een omschrijving en vaak ook een referentie.

Een link naar de Cultuurkaart Amsterdam toont het aanbod binnen het eigen stadsdeel en daarbuiten. Elke culturele aanbieder met een project voor Amsterdamse leerlingen mag zijn aanbod in de database plaatsen.

